

Motion till riksdagen 2019/20:2358

av **Ida Drougge (M)**

Utjämningsystemet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av skatteutjämningsystemet i syfte att utjämna förutsättningar och inte utfall och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att översynen ska syfta till att inte ställa kommuner och landsting mot varandra utan i stället låta staten fullt ut kompensera de kommuner som behöver kompenseras för olika förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att översynen ska syfta till att möjliggöra för staten att dra in utjämningsbidrag till kommuner som inte tar ansvar för sin ekonomi och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tanken med skatteutjämningsystemet är att korrigera förutsättningar som kommuner inte kan eller bör ändra på. Ta till exempel en kommun som har så bra LSS-vård att många med detta behov flyttar till kommunen. Det bör inte bli en ekonomisk nackdel för kommunen. Samma sak om det plötsligt föds många fler barn i en kommun, eller om det är många fler äldre som lever längre i en annan. Faktorer vi inte vill att kommuner ska försöka påverka ska heller inte få för stora negativa ekonomiska konsekvenser. Landets geografi skapar också olika förutsättningar för att erbjuda kommunal service. Det är därför rimligt att staten säkerställer att hela landet kan leva.

Systemet fungerar dock inte så som det är tänkt längre. Exempelvis utjämnas faktorer som kommuner både kan och borde styra. Arbetslöshet är kanske det mest allvarliga exemplet. År efter år kan kommuner ha en kontraproduktiv social- och arbetsmarknadspolitik som förpassar människor till bidrag och utanförskap istället för till jobb och egen försörjning.

Det nya förslaget till utjämningsystem ändrar inte detta. Tvärtom undergräver utjämningsystemet kommunernas drivkrafter att ta ansvar för allt från byggande till

ekonomin i stort. Genom att kompensera för dåligt beteende och straffa ansvarstagande kommuner så skapas dåliga incitament för långsiktigt ansvarstagande vad gäller ekonomistyrning och kvalitet på verksamheter.

Genom att förändra utjämningsystemet kan vi minska slöseri med skattepengar och skapa incitament för kommuner att ta ansvar i alla led. Samma incitament skulle mest troligt också förbättra både företagsklimat och utbildningssystem.

I rapporten Kommunalråd utan ansvar visar rapportförfattarna från Timbro att utjämningsystemet har en marginaleffekt på hela 95 procent, vilket ibland till och med kan straffa kommuner som arbetat för att förbättra tillväxten. Utöver detta belönas kommuner som gör fel samtidigt som andra såsom exempelvis Österåker och Sundbyberg har en marginaleffekt på över 100 procent, vilket gör att kommunen förlorar ekonomiskt om de får en person att arbeta istället för att leva på bidrag. Dessa tillväxthämmande effekter av utjämningsystemet är direkt skadligt för hela landet. För varje ny bostad i flerfamiljshus som byggs i kommuner runt om i Stockholms län, förlorar Region Stockholm pengar i det nu liggande kostnadsutjämningsförslaget. Det borde varit en självklarhet, att som första åtgärd vid en översyn av systemet, åtgärda dessa destruktiva inslag, istället har man dessvärre gått i motsatt riktning. Vi måste också komma ihåg, att när tillväxten hämmas, drabbar det inte enbart storstäder och tillväxtkommuner, utan hela Sverige.

Det kommunala utjämningsystemet behöver reformeras så att enbart förutsättningar utjämnas, utan att ta bort incitament till att öka sina intäkter. En första åtgärd som vore relativt enkel att genomföra är att inte omfördela mellan kommuner. Istället kan staten kompensera de kommuner som idag får pengar i systemet. Då ställer vi inte kommuner emot varandra och låter bli att straffa de kommuner som tar ansvar. Redan idag skjuter staten till och står för majoriteten av pengarna i systemet, så det vore en förhållandevis enkel reform att genomföra. Givet att det också är staten som tar in en stor del av alla skatter så som; arbetsgivaravgift, mervärdesskatt, bolagsskatt, punktskatter och statlig inkomstskatt är det också logiskt att det är staten som står för utjämnningen.

Vidare behöver vi överväga möjligheten att dra in hela eller delar av utjämningsbidraget till de kommuner som inte tar ansvar för sin ekonomi. Malmö och Göteborgs stad är utjämningsystemets största bidragsmottagare och fick 2017 hela 4,9 respektive 2,4 miljarder kronor i bidrag. Detta samtidigt som man inte ser över och effektiviserar sina system utan tvärtom, i exempelvis Malmö ökar framtida driftskostnader genom att man bygger inte bara en ny simhall utan två.

Redan innan utjämningsystemet är reformerat skulle möjlighet till och krav på kommunerna att tillämpa motprestation för socialbidragstagare och uppföljning av felaktiga utbetalningar behöva införas, för att skynda på kommuners arbete med budgetkontroll.

Det kommunala utjämningsystemet bör reformeras i syfte att:

- Inte utjämna faktorer som kommun och landsting kan påverka, såsom arbetslöshet
- Inte ställa kommuner mot varandra, utan istället låta staten fullt ut stå för utjämningen till de kommuner som bör kompenseras
- Möjliggöra för staten att dra in hela eller delar av utjämningsbidraget till kommuner som inte tar ansvar för sin ekonomi.

Ida Drougge (M)